

Zmiany w zasadach pisowni polskiej. Będzie prościej

Przed siedmioma miesiącami, 10 maja 2024 roku, Rada Języka Polskiego przy Prezydium PAN wydała komunikat, w którym zapowiedziała wprowadzenie zmian w zasadach polskiej pisowni. Zaczną one obowiązywać **1 stycznia 2026 roku**, ale przedstawione zostały z półtorarocznym wyprzedzeniem, aby wszyscy użytkownicy języka – zarówno osoby prywatne, jak i pracownicy administracji, instytucji i innych zakładów pracy, a przede wszystkim autorzy programów i podręczników szkolnych, słowników oraz wydawcy – mogli się z nimi zapoznać i przygotować do stosowania.

Zmiany nie dotyczą reguł wynikających z historii języka polskiego, a zatem możemy być spokojni o dotychczasową pisownię wyrazów z *u i ó, ż i rz, ch i h*. Reforma dotyczyć będzie zapisów objętych zasadą konwencjonalną, czyli umowną, które nie zawsze są oczywiste. Bo dlaczego, na przykład, raz piszemy *katowiczanie*, a innym razem *Katowiczanie*? Ponieważ w pierwszym przypadku chodzi o mieszkańca miasta (pisownia małą literą), a w drugim mieszkańca regionu (pisownia wielką literą) – tak stanowi zasada konwencjonalna. Od 1 stycznia 2026 roku w obu przypadkach określenie to będziemy pisali od wielkiej litery, ponieważ wielką literą będą pisane zarówno nazwy mieszkańców regionów, jak i nazwy mieszkańców miast i ich dzielnic, osiedli i wsi. Przykłady, które podaje Rada w swoim komunikacie, to: *Warszawianin, Ochocianka, Mokotowianin, Nowohucianin, Łęczyczanie, Chochołowianin*. Jest to zmiana otwierająca **załącznik nr 1** do wspomnianego komunikatu. Warto poznać go w całości, dlatego poniżej podaję jego treść w formie zamieszczonej na stronie internetowej Rady Języka Polskiego¹.

Załącznik nr 1

Zmiany zasad pisowni polskiej, obowiązujące od 1 stycznia 2026 r.

1. Pisownia wielką literą nazw mieszkańców miast i ich dzielnic, osiedli i wsi, np. *Warszawianin, Zgierzanie, Ochocianka, Mokotowianin, Nowohucianin, Chochołowianin*.

Dopuszczenie alternatywnego zapisu (małą lub wielką literą) nieoficjalnych nazw etnicznych, takich jak *kitajec* lub *Kitajec, jugol* lub *Jugol, angol* lub *Angol, żabojad* lub *Żabojad, szkop* lub *Szkop, makaroniarz* lub *Makaroniarz*.

2. Wprowadzenie pisowni wielką literą nie tylko nazw firm, marek i modeli wyrobów przemysłowych, ale także pojedynczych egzemplarzy tych wyrobów (*samochód marki Ford* i *pod oknem zaparkował czerwony Ford*).

3. Wprowadzenie rozdzielnej pisowni cząstek *-bym, -byś, -by, -byśmy, -byście* ze spójnikami, np. *Zastanawiam się, czy by nie pojechać w góry*.

¹ Komunikat Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN z dnia 10 maja 2024 r., <https://rjp.pan.pl/> [data dostępu: 12.12.2024].

4. Ustanowienie pisowni łącznej *nie-* z imiesłowami odmiennymi (bez względu na interpretację znaczeniową: czasownikową lub przymiotnikową), tj. zniesienie wyjątku zezwalającego na „świadomą pisownię rozdzielną”.

5. Ujednoczenie zapisu (małą literą) przymiotników tworzonych od nazw osobowych, bez względu na to, czy ich interpretacja jest dzierżawcza (odpowiadają na pytanie *czyj?*), czy też jakościowa (odpowiadają na pytanie *jaki?*), np. *dramat szekspirowski, epoka zygmuntońska, koncert chopinowski, koncepcja kartezjańska, filozofia sokratejska, dialogi platońskie, wiersz miłoszowski*.

Przymiotniki tworzone od imion (rzadziej od nazwisk) zakończone na *-owy, -in (-yn), -ów* będą mogły być zapisywane małą lub wielką literą, np. *jackowe dzieci* lub *Jackowe dzieci, poezja miłoszowa* lub *poezja Miłoszowa, zosina lalka* lub *Zosina lalka, jacków dom* lub *Jacków dom*.

6. Wprowadzenie łącznej pisowni członu *pół-* w wyrażeniach:

półzabawa, półnauka;

półzartem, półserio;

półspał, półczuwał

oraz pisowni z łącznikiem w połączeniu typu: *pół-Polka, pół-Francuzka* (odniesionym do osoby będącej w połowie Polką, w połowie Francuzką).

7. Dopuszczenie w parach wyrazów równorzędnych, podobnie lub identycznie brzmiących, występujących zwykle razem, trzech wersji pisowni:

– z łącznikiem, np. *tuż-tuż; trzask-prask; bij-zabij;*

– z przecinkiem, np. *tuż, tuż; trzask, prask; bij, zabij;*

– rozdzielnie, np. *tuż tuż; trzask prask; bij zabij.*

8. W zakresie użycia wielkich liter w nazwach własnych:

a) w nazwach komet wprowadzenie zapisu wszystkich członów wielką literą, np. *Kometa Halleya, Kometa Enckego;*

b) wprowadzenie pisowni wielką literą pierwszych członów wielowyrzowych nazw geograficznych i miejscowych, których drugi człon jest rzeczownikiem w mianowniku, typu *Morze Marmara, Góra Tabor, Zatoka Karpentaria;*

c) w nazwach obiektów przestrzeni publicznej wprowadzenie pisowni wielką literą stojącego na początku wyrazu *aleja, brama, bulwar, osiedle, plac, park, kopiec, kościół, klasztor, pałac, willa, zamek, most, molo, pomnik, cmentarz* (przy utrzymaniu pisowni małą literą wyrazu *ulica*), np.

ulica Józefa Piłsudskiego, Aleja Róż, Brama Warszawska, Plac Zbawiciela, Park Kościuszki, Kopiec Wandy, Kościół Mariacki, Pałac Staszica, Zamek Książ, Most Poniatowskiego, Pomnik Ofiar Getta, Cmentarz Rakowicki;

d) wprowadzenie pisowni wielką literą wszystkich członów (oprócz przyimków i spójników) w wielowyrazowych nazwach lokali usługowych i gastronomicznych, np.

Karczma Słupska, Kawiarnia Literacka, Księgarnia Naukowa, Kino Charlie, Apteka pod Orłem, Bar Flisak, Hotel pod Różą, Hotel Campanile, Restauracja pod Żaglami, Winiarnia Bachus, Zajazd u Kmicica, Pierogarnia Krakowiacy, Pizzeria Napoli, Trattoria Santa Lucia, Restauracja Veganic, Teatr Rozmaitości, Teatr Wielki;

e) wprowadzenie pisowni wielką literą wszystkich członów (oprócz przyimków i spójników oraz wyrazów typu *imienia*) w nazwach orderów, medali, odznaczeń, nagród i tytułów honorowych, np.

Nagroda im. Jana Karłowicza i Poli Nireńskiej, Nagroda Nobla, Nagroda Pulitzera, Nagroda Templetona, Nagroda Kioto, Literacka Nagroda Europy Środkowej Angelus, Nagroda Artystyczna Miasta Lublin, Nagroda Literacka Gdynia, Śląska Nagroda Jakości, Nagroda Rektora za Wybitne Osiągnięcia Naukowe, Nagroda Newsweeka im. Teresy Torańskiej, Nagroda Wielkiego Kalibru, Mistrz Mowy Polskiej, Ambasador Polszczyzny, Honorowy Obywatel Miasta Krakowa.

9. W zakresie pisowni prefiksów:

a) uzupełnienie reguły ogólnej: W języku polskim przedrostki – rodzime i obce – pisze się łącznie z wyrazami zapisywanymi małą literą. Jeśli wyraz zaczyna się od wielkiej litery, po przedrostku stawia się łącznik, np. *super-Europejczyk*;

b) dopuszczenie rozdzielnej pisowni z wyrazami zapisywanymi małą literą cząstek takich jak *super-, ekstra-, eko-, wege- mini-, maxi-, midi-, mega-, makro-*, które mogą występować również jako samodzielne wyrazy, np.

miniwieża lub *mini wieża*, bo jest możliwe: *wieża (w rozmiarze) mini*;

superpomysł lub *super pomysł*, bo jest możliwe: *pomysł super*;

ekstrazarobki lub *ekstra zarobki*, bo jest możliwe: *zarobki ekstra*;

ekożywność lub *eko żywność*, bo jest możliwe: *żywność eko*.

10. Wprowadzenie jednolitej łącznej pisowni cząstek *niby-, quasi-* z wyrazami zapisywanymi małą literą, np.

nibyartysta, nibygotyk, nibyludowy, nibyorientalny, nibyromantycznie;

nibyślona, nibyjagoda, nibyktos, nibyliść, nibynóżki, nibytorebka;

quasiopiekun, quasinauka, quasipostępowy, quasiromantycznie,

przy zachowaniu pisowni z łącznikiem przed wyrazami zapisywanymi wielką literą, np.

niby-Polak, quasi-Anglia.

11. Wprowadzenie łącznej pisowni *nie-* z przymiotnikami i przysłówkami odprzymiotnikowymi bez względu na kategorię stopnia, a więc także w stopniu wyższym i najwyższym, np.

nieadekwatny, nieautorski, niebanalny, nieczęsty, niezyciowy;

niemiły, niemilszy, nienajmilszy;

*nieadekwatnie, niebanalnie, nieczęsto, niezyciowo;
nielepiej, nieprędzej, nienajlepiej, nienajstaranniej.*

Przyglądając się uchwalonym zmianom zauważymy, że pozwolą one na zmniejszenie dylematów ortograficznych, bo przecież nie każdy pamięta, że piszemy *morze Bałtyk* (morze małą literą, ponieważ drugi człon nazwy jest rzeczownikiem w mianowniku), ale *Morze Bałtyckie* (Morze wielką literą, bo drugi człon nazwy jest przymiotnikiem w mianowniku). Od 1 stycznia 2026 roku w obu przypadkach napiszemy *Morze* (wielką literą). Podobnie nazwy placów. Obecnie w nazwie miejsca wyraz *plac*, podobnie jak *ulica*, należy pisać małą literą, np. *plac Wolności*. Według nowej zasady będziemy pisali: *Plac Wolności*. Mała litera zostaje natomiast wyrazie *ulica*: *ulica Tadeusza Kościuszki*. Jak napisałam w tytule artykułu, będzie prościej. Podkreślają to sami członkowie Rady Języka Polskiego, pisząc: *Rada uznała, że wprowadzenie tych zmian [...] przyniesie korzyść w postaci uproszczenia i ujednoczenia zapisu poszczególnych grup wyrazów i połączeń, eliminacji wyjątków, a także likwidacji przepisów, których zastosowanie jest z różnych powodów problematyczne, np. wymaga od piszącego zbyt drobiazgowej analizy znaczeniowej tekstu. To zaś przyczyni się do zmniejszenia liczby błędów językowych oraz – być może – umożliwi piszącym skupienie się na innych niż ortograficzne aspektach poprawności tekstu*².

Rada przygotowała także „tekst jednolity” zasad pisowni i interpunkcji, które będą obowiązywały od 1 stycznia 2026 roku. Jest nim *dokument pt. „Zasady pisowni i interpunkcji polskiej”*, zbierający wszystkie przepisy, zarówno te obowiązujące od dawna, jak i uchwalone ostatnio, będący **załącznikiem nr 2 do tego komunikatu**³.

Mamy zatem rok na poznanie nowych zasad pisowni, a że podążają one niejednokrotnie za preferencjami ortograficznymi piszących, nie powinno być trudności z ich wdrożeniem. Tymczasem cieszymy się nadchodzącymi świętami Bożego Narodzenia – niech będą one dla Państwa pięknym, radosnym czasem, spędzonym z Najdroższymi.

² Tamże.

³ Tamże.